

NOTAT

HURTIGKARTLEGGING AV SITUASJONEN I RUSMILJØENE UNDER KORONA – UKE 4

Hovedfunn:

- 6 av 97 respondenter kjente til at det er personer i rusmiljøene i deres kommune som har testet positivt på korona de siste to ukene.
- 10 av 89 kjente til at det hadde vært en overdosesituasjon i deres kommune i løpet av de siste to ukene
- Flere respondenter fra ulike deler av landet meldte om overdoser knyttet til blandingsbruk og økt bruk av GHB og amfetamin.
- 15 prosent meldte at tjenestetilbud for rusbrukere ikke har ordinær drift for tiden, noe som er en nedgang fra uke 2. Særlig lavterskeltilbud var stengt på grunn av korona-restriksjoner.

Tekst og analyse:

Skule Wigenstad, Spesialkonsulent
Anna-Sabina Soggiu, Fagkoordinator

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn	2
2. Metode	2
3. Kjennskap til koronasmitte i rusmiljøene	3
4. Kjennskap til overdosesituasjoner	4
5. Endring i tilgjengeligheten av rusmidler	5
6. Observerte endringer i rusmiljøene	8
7. Tilgjengelighet tjenestetilbudet for rusbrukere	9
8. Ressurser	11

1. Bakgrunn

I forbindelse med koronapandemien ønsker Helsedirektoratet mer kunnskap om hvordan krisen påvirker rusmiljøene i Norge og har derfor gjennomført regelmessige [kartlegginger](#) av situasjonen i rusmiljøene gjennom store deler av pandemien. Formålet med kartleggingen er å skaffe kunnskap om endringer i rusmiljøene i Norge, samt kunnskap om hvordan det kommunale tjenestetilbudet for brukergruppen påvirkes av pandemien. Det er derfor ønskelig med oppdatert informasjon fra nøkkelpersoner som er i tett kontakt med rusmiljøer over hele landet. Fra januar 2021 ønsker vi å teste ut et sett nye spørsmål for å få mer presis kunnskap om situasjonen i rusmiljøene og i hvilken grad det er påvist korona. Dette er en del av en pilot for å utvikle et nasjonalt system for å kunne fange opp økt overdosefare.

Kartleggingen er utviklet av Korus Oslo på oppdrag fra Helsedirektoratet og en del av den nasjonale overdosesatsningen.

2. Metode

Kartleggingen distribueres av Korus Øst til personer som jobber med rusproblematikk i kommuner over hele landet. Respondentene mottar en link til kartleggingen mandag formiddag og blir bedt om å svare for de siste to siste ukene. Spørsmålene omhandler ikke enkeltpersoner, men rusmiljøene. Det blir presisert at det ikke må oppgis detaljer som kan gjøre det mulig å identifisere enkeltpersoner.

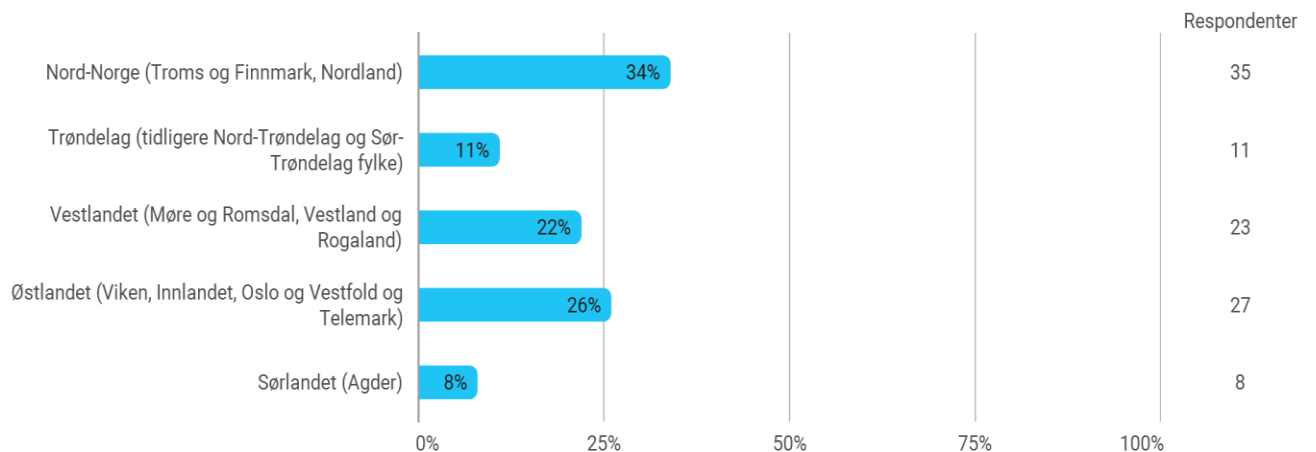
For å ha et oppdatert bilde av situasjonen har det blitt samlet inn informasjon annenhver uke gjennom siste halvdel av 2020.

For å sikre anonymiteten til respondentene lagres ikke noe bakgrunnsinformasjon, og Korus Oslo som analyserer dataene har ikke tilgang til epostadressene. Den eneste bakgrunnsinformasjonen respondentene blir bedt om å oppi er hvilken landsdel de tilhører. Dette for å få innsikt i hvordan situasjonen er i de ulike delene av landet.

Det er viktig å være oppmerksom på at svarene ikke vektet etter kommunens størrelse. Kommuner med få rusbrukere vil telle like mye som kommuner med store rusmiljøer. Som en

del av piloten arbeides det med å finne metoder for å innhente mer presis informasjon uten at det går på bekostning av personvern. På tekstsvarene er det viktig å være klar over at respondentene svarer for sin kommune, og at svarene ikke nødvendigvis er representative for hele landsdelen.

I uke 4 var det 91 respondenter som gjennomførte kartleggingen, og 13 som gjennomførte deler av den. I figur 1 ser vi hvilken del av landet respondentene tilhørte.

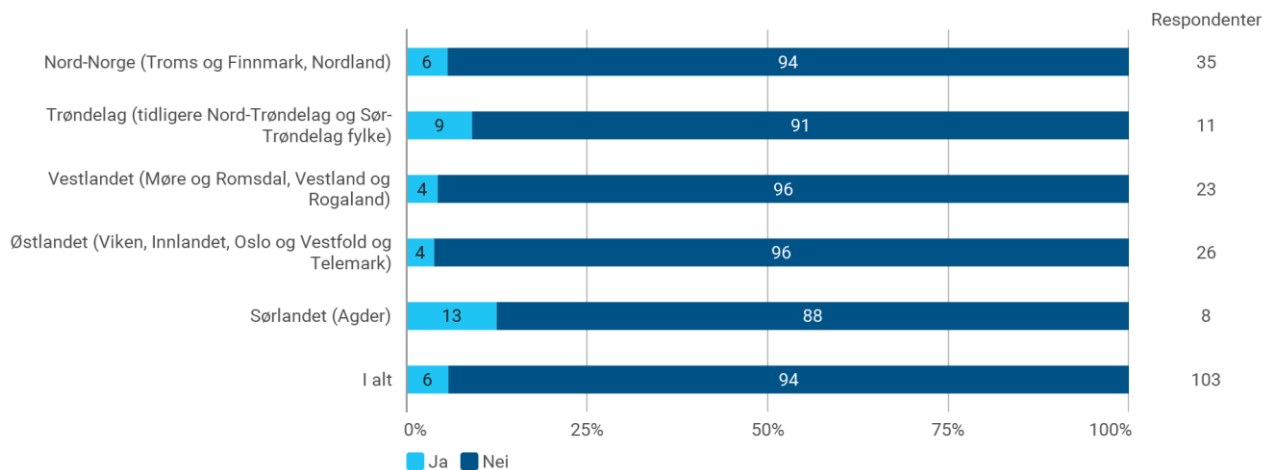
Figur 1 – Respondentenes landsdel

Som vi ser av figur 1 var det som i uke 2 flest respondenter fra Nord-Norge og færrest fra Sørlandet. Dette kan forklares med at landsdelene har ulikt antall kommuner.

3. Kjennskap til koronasmitte i rusmiljøene

Rusmiddelbrukere er en befolkningsgruppe det har vært knyttet en sterk bekymring til gjennom hele pandemien, og [Folkehelseinstituttet identifiserte dem tidlig som en sårbar gruppe det var viktig å opprettholde til godt tilbud for.](#)

Selv om noe [forskning](#) kan tyde på at korona har vært lite utbredt i rusmiljøene, er det et prioritert område å overvåke. Blant respondentene var det 6 prosent (n=6) som hadde kjennskap til påvist koronasmitte blant personer i rusmiljøene de siste to ukene. Dette er en nedgang fra 8 prosent (n=7) i uke 2. Figur 2 viser hvordan svarene fordelte etter landsdel.

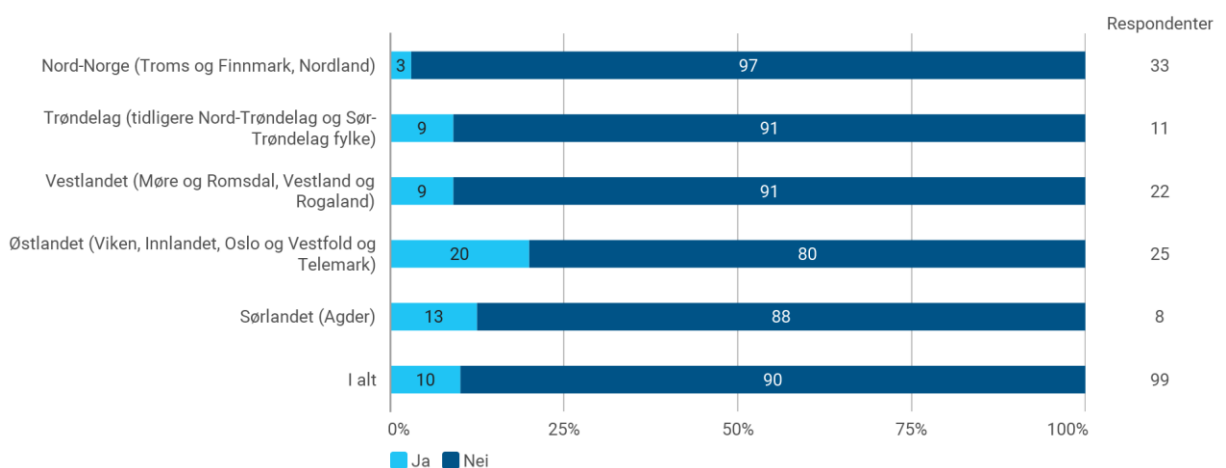

Figur 2 – kjennskap til påvist korona blant personer i rusmiljøene

Som vi ser var det kjennskap til påvist koronasmitte i rusmiljøene i alle landsdelene. I Nord-Norge var det to respondenter som meldte om smitte, mens det i de andre landsdelene var en respondent som hadde kjennskap til påvist smitte i rusmiljøene.

4. Kjennskap til overdosesituasjoner

Blant respondentene var det 10,1 prosent (n=10) som kjente til at det hadde vært overdoser, dødelige eller ikke-dødelige, i kommunen deres de siste to ukene. For uke to var det 10,2 prosent (n=9) som kjente til dette. Fordelt på landsdel ser vi at det var lokale variasjoner.

Figur 3 – kjennskap til overdosesituasjoner fordelt på landsdel

Blant respondentene fra Nord-Norge, i Trøndelag og på Sørlandet var det en respondent som meldte at de kjente til overdoser de siste to ukene. På Vestlandet var det to respondenter og på Østlandet var det fem som meldte om kjennskap til overdosesituasjoner.

4.2 Informasjon om overdosesituasjonen

Et av formålene med kartleggingen, er å avdekke om det er forhold ved overdoseringene som gjør det nødvendig å varsle andre kommuner i landsdelen, eller sette inn forsterkede tiltak. Dette kan for eksempel være dersom det avdekkes at det er urent og farlig stoff i omløp. Respondentene som oppga at de kjente til overdosesituasjoner ble derfor spurt om å beskrive overdosen(e).

Den ene respondenten fra **Nord-Norge**, opplyste at overdosesituasjonen var ukjent. Respondenten fra **Trøndelag** kjente som kjente til overdosering, skrev at det var flere overdoser blant kjente opiatbrukere. Vedkommende kjente ikke til at det hadde vært overdosering med dødelige konsekvenser, men at overdoseringen hadde skjedd i kombinasjon med andre medikamenter. Fra **Vestlandet** var det to respondenter som kjente til overdosering. Den ene visste ikke hva som hadde skjedd, men den andre opplyste at en person hadde overdosert alene i sitt eget hjem. Vedkommende hadde opplyst at overdoseringen var på GHB da hen opplevde det var lite tilgjengelige stoffer på markedet. På **Østlandet** var det fem respondenter som kjente til overdoser. I to av overdosene fikk brukeren administrert Nalokson. En opplyste at overdosen skjedde etter inntak av Lyrica og heroin. En opplyser at det var en dødelig overdose uten å gi mer detaljer. Respondenten fra **Sørlandet** meldte om en overdose på alkohol.

Oppsummert er det ingen av overdoseringene respondentene beskriver som kan knyttes til urene eller uvanlig sterke stoffer i omløp. Flere av overdoseringene knyttes til blandingsbruk av heroin og medikamenter, og Nalokson har blitt brukt i flere situasjoner. Det meldes også om overdoser på GHB.

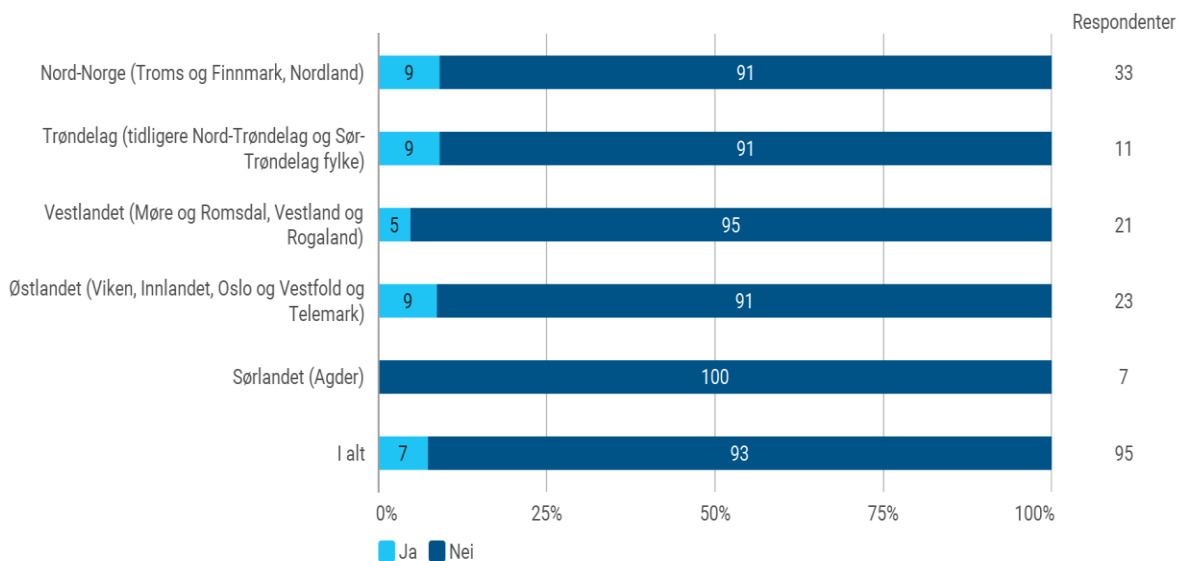
5. Endring i tilgjengeligheten av rusmidler

Endringer i tilgangen til rusmidler kan påvirke risiko for overdoser. Dersom det er lav tilgang på en brukers foretrukne rusmiddel, kan det være fare for at vedkommende benytter andre

rusmidler, noe som kan påvirke risikoen for overdosering. På samme måte vil bedre tilgang på enkelte rusmidler gjøre at disse kan bli foretrukket.

5.2 Redusert bruk

Blant respondentene i uke 4 var det 7,4 prosent (n=7) som kjente til at rusmidler hadde blitt **mindre** brukt de siste to ukene. Dette er en nedgang fra uke 2, hvor 11,4 prosent (n=10) meldte om dette.

Figur 4 – Kjennskap til mindre brukte rusmidler

Som vi ser av figur 4, meldte respondenter i alle landsdeler, med unntak av Sørlandet, om kjennskap til at enkelte rusmidler ble mindre brukt.

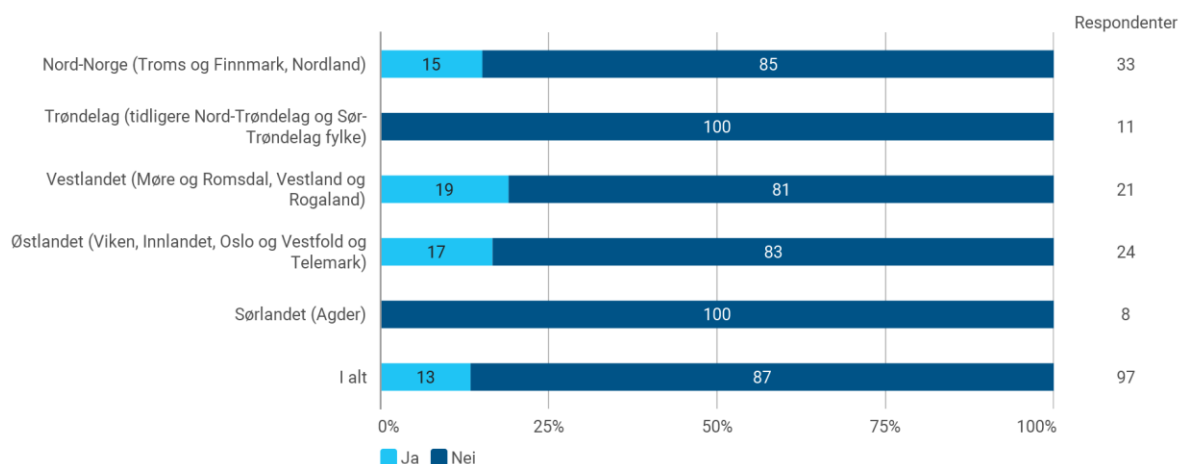
Blant de tre respondentene i **Nord-Norge**, som meldte om redusert bruk, meldte alle om redusert tilgang på cannabis, samt at en meldte om dårlig amfetamin i omløp. Den ene respondenten fra **Trøndelag** meldte at cannabis brukes mindre da det har blitt dyrere. Hen hevder det erstattes med b-preparater og i noen tilfeller amfetamin hos dem som er ukritiske til hva de bruker. Mens respondenten fra **Vestlandet** ikke oppga hvilke stoffer det var snakk om, skrev en av de to respondentene fra **Østlandet** at hasj var vanskeligere å få tak i. En annen skrev at personer i det tyngre rusmiljøet den siste uken hadde meldt om mindre tilgang på piller – fortrinnsvis Rivotril. Respondenten understreker samtidig at det ikke er snakk om «tørke», eller veldig dårlig tilgang på nåværende tidspunkt. Det snakkes også om

forurenset amfetamin, uten at tilgangen fremstår å ha blitt dårligere. På **Sørlandet** var det ingen respondenter som meldte om redusert bruk at enkelte stoffer.

Oppsummert kan det virke som om den reduserte tilgangen på hasj/marihuana som har blitt beskrevet i kartleggingene gjennom hele 2020 fortsetter i en del kommuner. Om tilgangen faktisk har blitt dårligere de siste ukene, kan det ha sammenheng med strengere grensekontroll. Ellers ble det meldt det om dårligere tilgang på Rivotril, noe det også ble meldt om i uke 2.

5.3 Økt bruk

Blant respondentene i uke 4 var det 13,4 prosent (n=13) som kjente til at rusmidler hadde blitt **mer** brukt de siste to ukene. Dette er en liten nedgang fra uke 2 hvor 17 prosent (n=15) meldte om dette.

Figur 5 – Kjennskap til at rusmidler har blitt mer brukt de siste to ukene

Det var altså kjennskap til økt bruk i tre av landsdelene, mens ingen av respondentene fra **Trøndelag** eller **Sørlandet** hadde opplevd dette.

I **Nord-Norge** var det fem respondenter som meldte om en økning i bruk av enkelte rusmidler. Her var det flere som meldte om en økning i bruk av amfetamin. En av respondentene hevdet at ungdommer brukte mer hasj, MDMA og amfetamin. På **Vestlandet** meldte flere av de fire respondentene en økning i bruk av amfetamin i det tunge rusmiljøet. Flere meldte også om økt bruk av GHB/GBL. På **Østlandet** oppga tre av fire som meldte om

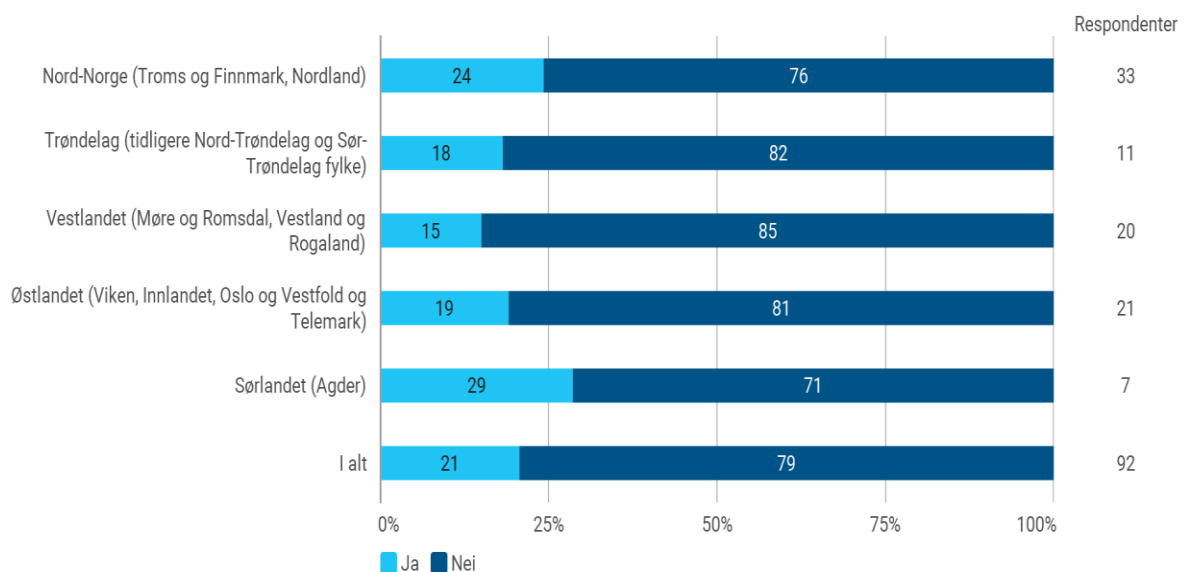
økt bruk hvilke rusmidler det var snakk om. Flere meldte da om økt bruk av GHB og mer bruk av alkohol.

Oppsummert fremstår det som flere respondenter fra forskjellige deler av landet melder om et økt bruk av GHB. [Rustelefonen har laget en brosjyre med skadereduserende informasjon om GHB som kan være relevant for brukere og personer som jobber med brukere.](#)

Amfetamin og alkohol blir også trukket frem i flere landsdeler.

6. Observerte endringer i rusmiljøene

For å få oversikt over eventuelle forandringer i rusmiljøene ble respondentene spurt om de har observert endringer. For uke 4 oppga totalt 20,7 prosent (n=19) at de hadde observert endringer de siste to ukene. Dette er en liten nedgang fra uke 2 hvor 25,3 prosent (n=22) hadde observert dette.

Figur 6 – Observert endringer i rusmiljøene siste to ukene

Som vi ser av figur 6, var det observert endringer i rusmiljøene i alle landsdelene.

Respondentene som skrev at de hadde opplevd endringer ble spurt om hvilke endringer de hadde observert.

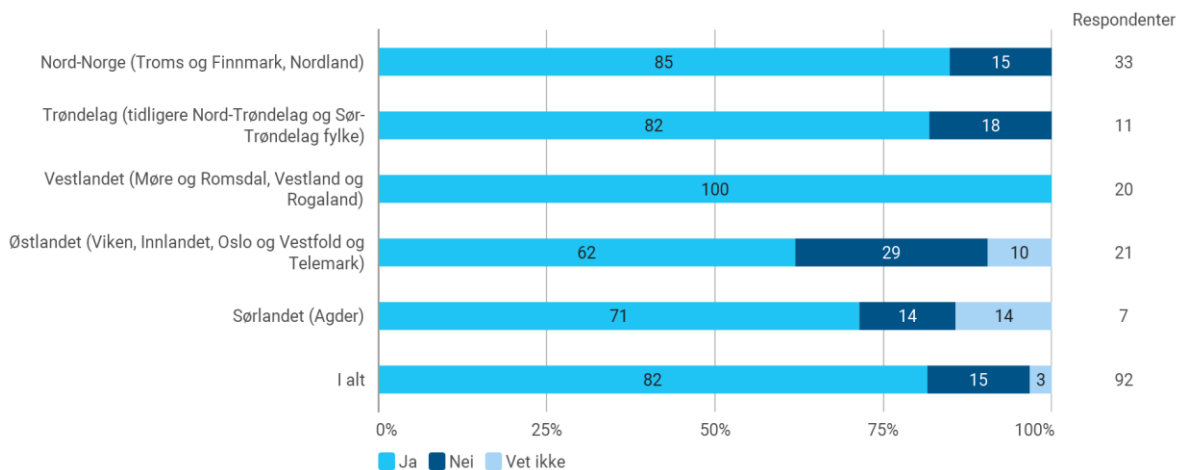
I **Nord-Norge** meldte de åtte respondentene som hadde observert endringer om at mange av rusbrukerne var ensomme på grunn av isolasjon. Det var også observert en økning i angst og depresjon. Det ble meldt at brukerne var redde for å bli smittet, og om økt aggresjon i rusmiljøene. Blant flere respondenter fra Nord-Norge var det også en bekymring knyttet til at yngre personer i stadig større grad brukte rusmidler. I **Trøndelag** meldte to respondenter om endringer. Her ble det meldt om mer uro i rusmiljøet med konflikter, lite tilgjengelighet for hjelpeapparatet og frustrerte brukere. En skrev også at brukere hadde et større behov for noen å snakke med og møte fysisk. Det ble også beskrevet en forhøyet risiko for overdoser da respondenten opplevde at flere var ukritiske til hvilke stoffer de inntok. På **Vestlandet** ble det meldt om en økning av personer i rusmiljøet og mer rus. Flere som respondenten trodde hadde kontroll på rusbruken hadde fått tilbakefall. Det ble også meldt om isolasjon. På **Østlandet** meldte alle tre som beskrev endringene om mer isolasjon, noe som ikke er overraskende da denne landsdelen er rammet av ekstra inngripende smittevernstiltak. De to respondentene fra **Sørlandet** meldte om økt isolasjon og økt utagering verbalt og fysisk.

Oppsummert ser vi at respondenter over hele landet melder om økt isolasjon og ensomhet. Det er uklart om dette har økt de siste to ukene, men det er åpenbart en stor forskjell fra en vanlig situasjon.

7. Tilgjengelighet tjenestetilbudet for rusbrukere

Da mange kommuner har valgt å omprioritere ressurser for å håndtere pandemien, er det viktig med kunnskap om tjenestetilbudet til rusbrukere opprettholdes. Respondentene ble derfor spurt om det ordinære tjenestetilbudet i kommunen er tilgjengelig for rusbrukerne på tidspunktet kartleggingen ble gjennomført. Hele 81,5 prosent (n=75) oppga at tjenestetilbudet er tilgjengelig for rusbrukerne per dags dato. 15,2 prosent (n=14) mente tilbudet ikke var tilgjengelig, men 3,3 prosent (n=3) visste ikke. For uke 2 meldte 79,3 prosent at tilbudet var tilgjengelig.

I figur 7 ser vi hvordan respondentene svarte på dette fordelt på de ulike landsdelene.

Figur 7 – Tilgjengelige tjenester for rusbrukere

Som vi ser er det, som i uke 2, var særlig på Østlandet flere oppga at de ordinære tjenestene ikke var tilgjengelig. Da Østlandet er landsdelen med mest koronasmitte, og per dags dato de strengeste tiltakene, kan dette være en forklaring.

7.2 Reduserte tjenestetilbud

Respondentene som meldte at det ordinære tilbudet ikke var tilgjengelig fikk spørsmål om hvilke tilbud som ikke var tilgjengelig.

De fem respondentene i **Nord-Norge** som ikke hadde et tilgjengelig tjenestetilbud opplyste at det var reduserte gruppetilbud og sosiale sammenkomster. I **Trøndelag** meldte to respondenter om stengte aktivitetssenter/dagsenter og middagsservering, samt gruppetilbud. Matpakkeutdeling var iverksatt som et alternativ til matserveringen. På **Østlandet** meldte seks respondenter om mindre tilgjengelige tjenester. Har ble det blant annet meldt om strenge restriksjoner på hjemmebesøk, eller besøk i deres lokaler. En respondent meldte at salg av =Norge var stengt ut uken. Enkelte kommuner på meldte at ingen av tjenestetilbudene var stengt, men hadde redusert åpningstid/kapasitet/ alternative løsninger som matutlevering fremfor matservering. Den ene respondenten på **Sørlandet** som meldte at det kun ble gjennomført hjemmebesøk hvis det var nødvendig.

Oppsummert fremstår det som de fleste kommunene har et tilgjengelig tjenestetilbud for rusbrukerne. I flere kommuner hvor det ordinære tilbudet ikke er tilgjengelig, er det iverksatt alternative løsninger som krever mindre grad av fysisk kontakt.

8. Ressurser

Nedenfor er ressurser for personer som jobber med lavterkseltilbud/ overdoseproblematikk.

[Fakta råd og tiltak mot koronasmitte](#) (Folkehelseinstituttet)

[Nasjonale veileder for Psykiske lidelser, rusmiddelproblemer og avhengighet.](#)
(Helsedirektoratet)

[Lavterskel Nyhetsbrev desember 2020](#) (Korus Oslo)

[Overdose – lokalt forebyggende arbeid](#) (Helsedirektoratet)

[Informasjon om Nalokson](#) (SERAF)